

ՖՀՄՍ հաշվառման
դիտարկումներ
Կորոնավիրուսի
համավարակի վերաբերյալ՝
ՀՀ բանկերի և վարկային
կազմակերպությունների
համար

EY

Building a better
working world

Բովանդակություն

1. Ներածություն	2
2. Վարկերի վերանայումներ	3
3. Բանկերի կողմից ակնկալվող պարտքային կորստի (ԱՊԿ) զնահատման դիտարկումներ	4
4. Բանկերի միջոցով Կառավարության կողմից համաֆինանսավորվող և ամբողջապես ֆինանսավորվող վարկերի տրամադրում օժանդակության չափանիշներին համապատասխանող վարկառուներին, դրանց ճանաչման հետ կապված դիտարկումներ	6
5. Վարձակալության վճարների զիջումներ	7
Մեր թիմը	9

1. Ներածություն

Կորոնավիրուսի համավարակի մասին առաջին անգամ հայտարարվել է 2019թ. -ի վերջին: 2019թ. -ի վերջին Չինաստանի Հուբեյ նահանգի Ուհան նայրաքաղաքում հայտնաբերվեցին «անհայտ ծագման թոքաբորբի» ախտանշանների դրսևորման մի շարք դեպքեր: 2019թ. -ի դեկտեմբերի 31-ին Չինաստանը ահազանգեց Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությանը (ԱՀԿ) այս նոր վիրուսի մասին: 2020թ. -ի հունվարի 30-ին ԱՀԿ-ի Միջազգային առողջապահության կանոնակարգերի և արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովը հայտարարեց, որ համավարակը «Հանրային առողջապահության ոլորտում միջազգային նշանակության արտակարգ իրավիճակ» է: Այդ պահից ի վեր վիրուսը համաշխարհային տարածում գտավ: 2020թ. -ի մարտի 11-ին ԱՀԿ-ն հայտարարեց, որ կորոնավիրուսի տարածումը կարող է բնութագրվել որպես համավարակ:

Վիրուսը զգալի ազդեցություն է ունեցել համաշխարհային տնտեսության վրա: Շատ երկրներ ճանապարհորդության արգելքներ են կիրառել միլիոնավոր մարդկանց նկատմամբ, մի շարք վայրերում մարդիկ ենթարկվում են կարանտինային միջոցառումների: Ընկերություններն առնչվում են կորցրած եկամուտների և խափանված մատակարարման շղթաների խնդիրների հետ: Չնայած այն հանգամանքին, որ որոշ երկրներ սկսել են մեղմացնել սահմանափակումները, մեղմացումը աստիճանական է եղել, և բիզնեսի ընդհատման արդյունքում միլիոնավոր աշխատողներ կորցրել են իրենց աշխատանքը: Համավարակը նաև հանգեցրել է զգալի անկայունության ամբողջ աշխարհի ֆինանսական և ապրանքային շուկաներում: Տարբեր երկրների կառավարություններ հրապարակել են միջոցառումներ՝ տնտեսության տուժած ճյուղերին և կազմակերպություններին ֆինանսական և ոչ ֆինանսական օժանդակություն ցուցաբերելու համար:

Հայաստանում կորոնավիրուսի տարածման պահից ի վեր Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությունը (Կառավարություն) ներկայացրել է COVID-19-ի հետևանքների չեզոքացման 22 ծրագիր, որոնցից 13-ն ուղղված են վիրուսի սոցիալական ազդեցության դեմ պայքարին, իսկ մնացած 9 ծրագրերը՝ վիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանը:

COVID-19-ի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման միջոցառումները, ի թիվս այլոց, ներառում են.

- ▶ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող լիցենզավորված բանկերի կամ վարկային կազմակերպությունների (այսուհետ՝ «բանկեր») կողմից

տնտեսվարող սուբյեկտներին տրամադրվող նպատակային վարկերի համաֆինանսավորում կամ վերաֆինանսավորում:

- ▶ Մինչև 50 միլիոն ՀՀ դրամի վարկերի տրամադրում բարվոք վարկային և հարկային պատմություն ունեցող ՓՄՁ-ներին: Վարկերը կտրամադրվեն Հայաստանի Հանրապետությունում գործող բոլոր բանկերի միջոցով, որոնք յուրաքանչյուր վարկային գծի համար Կառավարությունից՝ Ներդրումների աջակցման կենտրոնի միջոցով կստանան սպասարկման վճար:

Բացի վերոնշյալ միջոցառումներից, բանկերը կամավոր հիմունքներով իրենց վարկառուների մի մասին տրամադրել են վարկային արձակուրդներ: Արձակուրդները նախատեսված էին սահմանափակ ժամանակահատվածով (2-3 ամիս), հիմնականում ֆիզիկական անձանց և անհատ ձեռներեցների համար, թեև որոշ բանկեր արձակուրդներ էին առաջարկում նաև իրավաբանական անձանց: Բացի այդ, բանկերը առաջարկում էին անհատական մոտեցմամբ վերանայել վարկի պայմանները այն վարկառուների համար, ովքեր ավտոմատ կերպով չեն համապատասխանում վարկային արձակուրդ ստանալու համար հայտարարված չափանիշներին:

Տնտեսական արգելափակումն ազդել է նաև ընկերությունների, այդ թվում՝ բանկերի վարձակալության պայմանագրերի վրա: Տնտեսական գործունեության անկմամբ պայմանավորված՝ բանկերի առավել տուժած մասնաճյուղերի համար տարվել են բանակցություններ վարձակալության վճարի զիջման շուրջ, ներառյալ որոշակի ժամանակահատվածի համար վարձակալության վճարի վերանայման և վարձակալական վճարի մասով արձակուրդի տրամադրման նպատակով:

Այս նյութում մենք կվերլուծենք հայկական բանկերի համար հաշվապահական հաշվառման դիտարկումները հետևյալ հարցերի շուրջ՝

- ▶ վարկերի վերանայումներ,
- ▶ ակնկալվող պարտքային կորուստի (ԱՊԿ) գնահատում,
- ▶ բանկերի միջոցով Կառավարության կողմից համաֆինանսավորվող և ամբողջապես ֆինանսավորվող վարկերի տրամադրում որակավորված վարկառուներին, դրանց ճանաչման հետ կապված դիտարկումներ,
- ▶ վարձակալության վճարների զիջումներ:

2. Վարկերի վերանայումներ

Վարկային արձակուրդները, ինչպես նաև COVID-19-ի հետևանքով տուժած վարկառուների վարկերի վերանայումը հանգեցնում են վարկային պայմանագրերի փոփոխությունների: ՖՀՄՍ 9-ը տրամադրում է ուղեցույց՝ որոշելու ֆինանսական պարտավորության փոփոխության էական լինելը, ինչը ներառում է տվյալ փոփոխությունից առաջ և դրանից հետո սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով զեղչված դրամական միջոցների հոսքերի համեմատությունը, որը սովորաբար անվանում են «10% թեստավորում»: Եթե զեղչված դրամական հոսքերի միջև տարբերությունն ավելին է, քան 10%-ը, ապա գործիքն ապաճանաչվում է: Ֆինանսական ակտիվների համար ՖՀՄՍ 9-ում չկա հստակ ուղեցույց, թե փոփոխությունը երբ պետք է հանգեցնի գործիքի ապաճանաչմանը: Արդյունքում, բանկերը կիրառում են իրենց հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, որը հաճախ հիմնվում է որակական ցուցանիշների վրա, իսկ որոշ դեպքերում՝ ներառում է «10% թեստավորում»: Այնուամենայնիվ, ՖՀՄՍ Մեկնաբանությունների Կոմիտեն նշել է, որ միայն «10% թեստավորման» կիրառումը ոչ միշտ է նպատակահարմար՝ ՖՀՄՍ 9-ով սահմանված արժեզրկման պահանջներին հնարավոր անհամապատասխանության պատճառով: Կախված այն հանգամանքից, թե արդյոք փոփոխությունը վարկառուի ֆինանսական դժվարությունների պատճառով է թե ոչ, որոշ հաշվետու կազմակերպությունները կարող են կիրառել հաշվապահական հաշվառման տարբեր քաղաքականություններ, որոշ դեպքերում եզրակացնելով, որ նման հանգամանքները հազվադեպ են բերում ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչմանը: Եթե միջոցառումը պարտապաններին ցուցաբերում է ժամանակավոր օժանդակություն, և վարկի զուտ տնտեսական արժեքի վրա զգալիորեն չի ազդում, ապա փոփոխությունը դժվար թե էական համարվի:

Եթե վերոնշյալ ուղեցույցին համապատասխան ֆինանսական ակտիվի կամ պարտավորության փոփոխությունը չի հանգեցնում ապաճանաչման, սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքը պահպանվում է, և շահույթում կամ վնասում արտացոլվում է ճշգրտում՝ սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով զեղչված ակնկալվող դրամական հոսքերի և վարկի ընթացիկ համախառն արժեքի տարբերության չափով: Լողացող տոկոսադրույքով գործիքների համար

շուկայական տոկոսադրույքների փոփոխությունները հաշվառվում են առաջընթաց՝ առանց վարկի ընթացիկ արժեքի փոփոխության: Այնուամենայնիվ, ցանկացած այլ պայմանագրային փոփոխություն (օրինակ՝ տոկոսադրույքի նկատմամբ կիրառված սփրեդի փոփոխությունը), նույնպես կհանգեցնի ճշգրտման՝ փոփոխության ամսաթվով:

Բանկերի համար վարկային արձակուրդների և վարկի պայմանների փոփոխությունների հետևանքով առաջացած վարկային վերանայումները կարող են գործնականում հանգեցնել հաշվապահական հաշվառման հետևյալ կիրառումներին.

- ▶ Բանկերը պետք է որոշեն՝ արդյոք վերանայումը էական է և հանգեցնում է սկզբնական գործիքների ապաճանաչմանը: Ինչպես նշվեց վերևում, ՖՀՄՍ 9-ում հստակ ուղեցույցի բացակայության պարագայում բանկերը պետք է կիրառեն իրենց հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունները: Քանի որ վարկային արձակուրդները տրամադրվում են համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածով, չի ակնկալվում, որ դրանք կհանգեցնեն սկզբնական գործիքի ապաճանաչմանը: Այնուամենայնիվ, բանկերը պետք է հաշվի առնեն նաև իրենց հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության որակական չափանիշները, ինչպիսիք են վարկի արժույթի փոփոխությունը, այլ փոփոխություններ, որոնք հանգեցնում են այնպիսի իրավիճակների, երբ գործիքն այլևս չի համապատասխանում SPPI չափանիշին, և այլն:
- ▶ Եթե ֆինանսական ակտիվի վերանայումը չի հանգեցնում ապաճանաչման, բանկերը պետք է ճանաչեն վերանայումից օգուտ կամ վնաս՝ վերահաշվարկելով ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը՝ որպես վերանայված կամ փոփոխված պայմանագրային դրամական հոսքերի ներկա արժեք, որոնք զեղչվում են ֆինանսական ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով: Կախված բանկի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունից, այդ օգուտը կամ վնասը կարող է գրանցվել որպես տոկոսային եկամտի ճշգրտում կամ որպես ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվության առանձին հոդված:

3. Բանկերի կողմից ակնկալվող պարտքային կորստի (ԱՊԿ) գնահատման դիտարկումներ

Օժանդակության միջոցառումների՝ ԱՊԿ-ի վրա ազդեցության հաշվապահական հաշվառումը կախված է միջազգային պայմաններից: Օրինակ՝ վարկային արձակուրդների երկարաձգումը կամ բոլոր վարկառուների կողմից ֆինանսական գործիքների որոշ դասերի մասով պարտավորությունների կատարման խախտումները ներելը չպետք է ինքնաբերաբար հանգեցնի այդ բոլոր գործիքների պարտքային ռիսկի նշանակալի աճին (ՊՌՆԱ): Այսպես կլինի նույնիսկ այն դեպքում, երբ մորատորիումի հետևանքով վարկատուն վնաս է կրում (օրինակ, եթե տոկոսավճարները նվազեցվել կամ չեղարկվել են), եթե վերջինս տրամադրվել է անկախ վարկառուի անհատական հանգամանքներից: Այլ իրավիճակներում, երբ օժանդակության միջոցառումները հասանելի են միայն որոշակի չափանիշների բավարարողներին, բանկերը պետք է ուշադիր գնահատեն, թե արդյոք այդ չափանիշները կարող են ենթադրել ՊՌՆԱ տվյալ վարկառուների համար:

Օրինակ, ավելի հավանական է, որ ՊՌՆԱ կլինի այն դեպքում, երբ վարկառու դիմում է օժանդակության այնպիսի միջոցառման, որը հասանելի է միայն գործունեությունը դադարեցրած կազմակերպությունների կամ աշխատանքը կորցրած անձանց համար: Մեկ այլ օրինակ է, երբ որոշակի օժանդակություն, օրինակ՝ վարկի վճարումների հետաձգում է առաջարկվում արդյունաբերության որոշակի ճյուղերում գործող բոլոր ընկերություններին: Այս հանգամանքը կարող է ցույց տալ, որ տնտեսության տվյալ ճյուղի վարկառուները ենթակա են բիզնեսի ձախողման ավելի մեծ ռիսկի և, հետևաբար, տվյալ դասը ունի դեֆոլտի ավելի մեծ հավանականություն: Սա էլ, ամենայն հավանականությամբ, այլ խելամիտ և հիմնավորված տեղեկատվության հետ համատեղ, կարող է հանգեցնել տվյալ պորտֆելի հետ կապված վարկերի կամ դրանց մի մասի որպես Փուլ 2 դասակարգմանը: Գնահատումը պետք է կատարվի անկախ նրանից, թե զիջումը պարտադրվում է օրենքներով կամ կանոնակարգերով: Ակնկալվում է, որ բանկերը, հաշվի առնելով բոլոր փաստերը և հանգամանքները, ներառյալ Կառավարության օժանդակության ազդեցությունը, պետք է որոշում կայացնեն՝ արդյոք համապատասխան վարկերը պարտքային առումով արժեզրկված են և, հետևաբար, պետք է դասակարգվեն որպես Փուլ 3:

Միջազգային պրակտիկայում կարգավորող մարմինները շեշտադրում են ժամանակավոր իրացվելիության կարիքները ՊՌՆԱ-ից տարբերակելու անհրաժեշտությունը և ընդգծում, որ տեղեկատվությունը կարող է լինել խիստ սահմանափակ անհատական վարկառուի մակարդակում նման տարանջատում իրականացնելու համար: Սա նշանակում է, որ վարկատուները պետք է տարբերակեն վարկառուներին, որոնց երկարաժամկետ վարկային ռիսկը ամենայն հավանականությամբ էականորեն չի փոփոխվի համավարակի հետևանքով այն վարկառուներից, որոնց վրա համավարակի ազդեցությունը կարող է մշտական բնույթ

ունենալ: Վերոնշյալից ելնելով, ներկայիս հանգամանքներում 30 օրից ավել ժամկետանց դառնալու ՊՌՆԱ հայտանիշը հնարավոր է, որ է վերանայվի:

Այն բանկերը, որոնց մոդելները ներառում են ՊՌՆԱ-ի ավտոմատ ազդակներ/գործարկիչներ, գուցե անհրաժեշտություն զգան ներառել ՊՌՆԱ-ի գնահատման լրացուցիչ ճշգրտող գործիքներ, եթե նրանք որոշեն, որ ՊՌՆԱ-ի ավտոմատ գնահատումը նպատակահարմար չէ այս իրավիճակում:

Մանրաձախ վարկերի դեպքում հաճախ տվյալները հասանելի չեն լինի, որպեսզի հնարավոր լինի որոշել՝ արդյոք ՊՌՆԱ տեղի ունեցել է առանձին վարկառուների գծով: Չնայած որ մեծածախ վարկերի դեպքում ընդհանուր առմամբ ավելի շատ տեղեկատվություն է հասանելի անհատ պարտատերերի վերաբերյալ, ՊՌՆԱ-ի գնահատումը ամեն դեպքում բարդ է: Վարկատուն կարող է հաշվի առնել, որ տնտեսության որոշ ճյուղերի (օրինակ՝ զբոսաշրջություն և հյուրընկալություն) վարկառուները ենթարկվում են բիզնեսի ձախողման ավելի բարձր ռիսկի և հետևաբար՝ ավելի բարձր դեֆոլտի հավանականության:

Երբ նպատակահարմար չէ ՊՌՆԱ-ն անհատական հիմունքով որոշել, պետք է դիտարկել փուլային դասակարգման խմբային հիմունքը, ինչը կա բարդ է լինելու: Կիրառելի մեթոդ կարող է լինել՝ Փուլ 2 տեղափոխել այն հաճախորդներին, որոնց տրվել է վարկային արձակուրդ կամ պարտավորությունների կատարման խախտումների ներքո, և որոնց դեֆոլտի հավանականությունն արդեն մոտ է այն մակարդակին, որը կհանգեցնի ՊՌՆԱ-ի: Ցանկացած մոտեցում կպահանջվի զգալի չափով դատողության կիրառում:

Ինչպես նշվեց, եթե վարկառուներին տրամադրվում է ժամանակավոր օժանդակություն, և դա էապես չի ազդում վարկի զուտ արժեքի վրա, ապա փոփոխությունը դժվար թե համարվի էական: Հետևաբար, տոկոսից կամ մայր գումարի ներման ազդեցությունը (չափված սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով) պետք է հաշվառվի որպես վնաս շահույթի և վնասի մասին հաշվետվությունում՝ ներման շնորհման պահին:

Այն դեպքում, երբ օժանդակության միջոցառումների լրացուցիչ փուլերը տարածվում են գործող վարկառուների նկատմամբ, նույն դիտարկումները, որոնք կիրառելի էին սկզբնական օժանդակության գնահատման համար, կիրառվում են նաև որոշելու համար, թե արդյոք լրացուցիչ օժանդակությունը հանգեցնում է ՊՌՆԱ-ի: Եթե օժանդակության միջոցառումների երկարաձգումը առաջարկվում է միայն ընտրված վարկառուներին (օրինակ՝ անհատական դիմումներից ելնելով), դժվար է եզրակացնել, որ ՊՌՆԱ տեղի չի ունեցել, քանի որ լրացուցիչ օժանդակության անհրաժեշտությունը կարող է պայմանավորված լինել համապատասխան վարկառուի ֆինանսական վիճակի հետագա վատթարացմամբ:

Անհատական և խմբային գնահատում, բազմակի մակրոտնտեսական սցենարներ և կառավարչական ճշգրտումներ

Արդյոք համավարակի ազդեցությունը արտացոլվում է ԱՊԿ-ի անհատական գնահատման մեջ (օրինակ՝ անհատական հիմունքներով դեֆոլտի հավանականության գնահատում), արտացոլված է ապագա մակրոտնտեսական պայմանների խմբային վերլուծության մեջ, թե՛ ճշգրտված է կառավարչական որոշումների միջոցով՝ կախված է բանկի համակարգերից ու գործընթացներից, փաստերից ու հանգամանքներից: Գործնականում բանկերը հավանաբար կարող են դիտարկել այդ մոտեցումների համադրությունը: Կորոնավիրուսային համավարակի ազդեցությունը գնահատելիս բանկերը պետք է խուսափեն անհատական գնահատման, մակրոտնտեսական սցենարների և կառավարչական ճշգրտումների ժամանակ կիրառվող տարբեր ենթադրությունների հետևանքների կրկնակի հաշվարկից:

Ոչ ստանդարտ հանգամանքների բերումով բանկերի համար տևական ժամանակ կարող է պահանջվել, որպեսզի նրանք հայտնաբերեն կոնկրետ վարկառուների մակարդակով ռիսկի ցուցանիշների փոփոխություններ և կարողանան վերագնահատել համապատասխան մնացորդները: Նման փոփոխությունների՝ վարկի որակի վրա անհատական մակարդակում դեռևս չբացահայտված ազդեցության արտացոլումը արագացնելու համար կարող է նպատակահարմար լինել խմբային հիմունքով ճշգրտել վարկանիշներն ու դեֆոլտի հավանականությունները՝ հաշվի առնելով ռիսկի այնպիսի բնութագրեր, ինչպիսիք են վարկառուների գործունեության ոլորտը: Այնուամենայնիվ, խմբային գնահատման շատ մեթոդներ օգտագործում են պատմական տեղեկատվություն, որը կարող է արդիական չլինել ներկայիս հանգամանքներում:

Բազմաթիվ ֆինանսական հաստատություններ ԱՊԿ-ի գնահատման ընթացքում հաշվի են առնում մի շարք մակրոտնտեսական սցենարներ: Ստեղծված իրավիճակը, ամենայն հավանականությամբ, արտացոլված չէ՝ նախորդ տարվա վերջին ԱՊԿ-ի գնահատումների համար օգտագործված սցենարներում և, հետևաբար, անհրաժեշտ կլինի թարմացնել դրանք: Ի յուրմե տարբեր սցենարներում ՀՆԱ-ի ակնկալվող փոփոխության թարմացմանը, անհրաժեշտ կլինի նաև գնահատել, թե կորոնավիրուսային համավարակի և դրա հետ կապված կառավարության իրագործած ծրագրերի հետևանքները ինչպես կազդեն որոշակի ոլորտների և վարկառուների վրա, հատկապես, որ կառավարության բազմաթիվ ծրագրեր ներկայումս շարունակվում են ընդլայնվել:

ՀՀՄԽ-ն նշում է, որ մի շարք ենթադրություններ և փոխկապակցված հանգամանքներ, որոնք մինչ այժմ օգտագործվում էին ԱՊԿ-ի հաշվարկման նպատակով, այլևս կիրառելի չեն՝ հաշվի առնելով ներկայիս իրավիճակը: Օրինակ՝ ՀՆԱ-ի և մակրոտնտեսական այլ փոփոխականների միջև հարաբերակցությունները, ինչպիսիք են գործազրկությունը, տոկոսադրույքները, և ոլորտին հատուկ փոփոխականները, ինչպիսիք են նավթի գները, որոնք ներկայումս կիրառվում են մի շարք մոդելներում, կարող են տարբերվել նախկինում արձանագրված ցուցանիշներից: Մակրոտնտեսական սցենարների համար սահմանված հավանականության կշիռները ևս կարող են վերանայվել: Այնուամենայնիվ, ՀՀՄԽ-ն դեռևս ակնկալում է, որ տնտեսական պայմանների փոփոխությունները կարտացոլվեն մակրոտնտեսական

սցենարներում և դրանց կշիռներում: Իսկ այն դեպքում, երբ համավարակի հետևանքները հնարավոր չի լինի արտացոլել մոդելներում, անհրաժեշտ կլինի հաշվի առնել հետմոդելային համադրումները կամ ճշգրտումները:

Կառավարչական ճշգրտումների գնահատման դեպքում բանկերը կարող են հաշվի առնել պատմական փորձը, օրինակ՝ նմանատիպ իրադարձությունների ազդեցությունը: Այնուամենայնիվ, ակնհայտ է, որ կորոնավիրուսային համավարակի հետևանքների համատարած բնույթը և ծանրությունը ուղղակիորեն համադրելի չեն վերջին նմանատիպ իրադարձությունների հետ: Այդ իսկ պատճառով, կարող է նպատակահարմար լինել պլանավորել մի քանի հնարավոր սցենարներ, թե ինչ զարգացումներ տեղի կունենան առաջիկա ամիսներին, և սահմանել հավանականության կշիռներ դրանց համար՝ համոզվելու, որ ցանկացած կառավարչական որոշում կարտացոլի պոտենցիալ զարգացումներին բնորոշ անորոշությունն ու արդյունքների ոչ գծային բնույթը:

Բացահայտումներ

Հաշվի առնելով անորոշության բնորոշ մակարդակը և դատողությունների ու գնահատումների զգայունությունը, հատկապես կարևոր է ԱՊԿ-ի գնահատման մեջ օգտագործվող հիմնական ենթադրությունների և դատողությունների բացահայտումը ինչպես տարեկան հաշվետվություններում, այնպես էլ ՀՀՄԽ 34-ով սահմանվող միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններում, քանի որ ԱՊԿ-ի չափման ելակետային տվյալները կարող են զգալիորեն տարբերվել վերջին տարեկան կամ միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված տվյալներից: Կարևոր բացահայտումները կներառեն, օրինակ՝ տնտեսական բազմակի սցենարային վերլուծությունների մեջ օգտագործված հիմնական մակրոտնտեսական ելակետային տվյալները և այդ սցենարների հավանականության կշիռները, ինչպես նաև այն ենթադրությունները, որոնք օգտագործվել են տարբեր ոլորտների մարտահրավերների և կառավարչական ճշգրտումների ազդեցությունը որոշելիս:

Ակնկալվում է, որ վարկատուները ավելի շատ տեղեկատվություն կտրամադրեն իրենց գործունեության մասին՝ ըստ ոլորտների: Հաշվի առնելով բանկերի նմանատիպ տեղեկատվություն տրամադրելու որոշակի ճկունությունը ՀՀՄԽ 34-ի շրջանակներում՝ հավանական է, որ պարտքային ռիսկերին չառնչվող մի շարք բացահայտումներ կկրճատվեն միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններում՝ օգտագործողների ուշադրությունը նրանց հետաքրքրող տեղեկատվության վրա կենտրոնացնելու նպատակով:

Ի հավելում, բանկերը պետք է ներկայացնեն բացահայտումներ, որպեսզի ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողները հնարավորություն ունենան հասկանալ վարկառուներին առաջարկվող բոլոր էական օժանդակությունների բնույթը, ներառյալ կառավարության կողմից պարտադրված միջոցառումների մասով, և թե ինչպես է գնահատվել՝ արդյոք դրանք ունեն զսպողական բնույթ, հանգեցնում են պայմանագրի էական փոփոխության, ինչպես նաև դրանց ազդեցությունը փուլավորման և ընդհանուր ԱՊԿ-ի վրա:

Բանկերը պետք է նաև հաշվի առնեն այն բոլոր ուղեցույցները և ներկայիս իրավիճակի համար ԱՊԿ-ի բացահայտումների վերաբերյալ կանխատեսումները, որոնք կարող են թողարկված լինել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կամ այլ կարգավորող մարմինների կողմից:

4. Բանկերի միջոցով Կառավարության կողմից համաֆինանսավորվող և ամբողջապես ֆինանսավորվող վարկերի տրամադրում օժանդակության չափանիշներին համապատասխանող վարկառուներին, դրանց ճանաչման հետ կապված դիտարկումներ

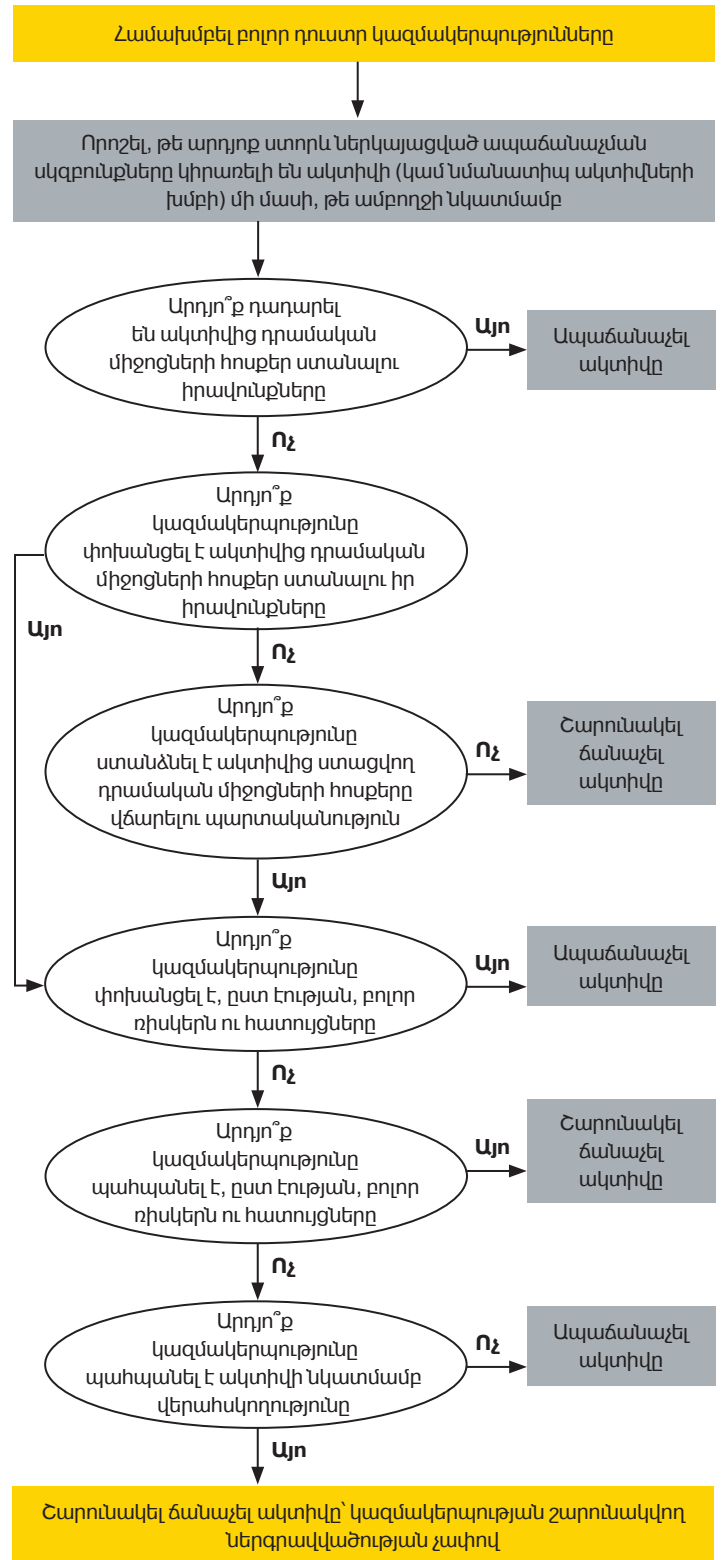
Ինչպես նկարագրված է վերևում, Կառավարությունը նախաձեռնել է տարբեր ծրագրեր՝ վարակի տնտեսական ազդեցությունը չեզոքացնելու նպատակով: Այդ ծրագրերը, ի թիվս այլ միջոցառումների, ենթադրում են օժանդակության ծրագրով սահմանված չափանիշներին բավարարող վարկառուներին Կառավարության կողմից վարկերի տրամադրում և վարկերի համաֆինանսավորում:

Ենթադրվում է, որ այդ ծրագրերում բանկերը գործակալի դեր են կատարում՝ Կառավարությունից վարկերն ուղղորդելով վերջնական վարկառուներին: Այս նպատակով յուրաքանչյուր վարկի գծով կնքվում է երկու առանձին վարկային պայմանագիր՝ բանկի և Կառավարության միջև (Վարկային պայմանագիր 1) ու բանկի և վերջնական վարկառուի միջև (Վարկային պայմանագիր 2): Բանկերը ֆինանսավորում են ստանում Կառավարությունից, վարկը տրամադրում են վերջնական վարկառուին, հավաքագրում են վարկի մարումները վերջնական վարկառուից՝ համաձայն Վարկային պայմանագիր 2-ի պայմանների, և այդ մարումները փոխանցում են Կառավարությանը՝ համաձայն Վարկային պայմանագիր 1-ի պայմանների:

Բանկերը պետք է որոշեն՝ արդյոք այդ պայմանավորվածությունը հանգեցնում է բանկերի հաշվեկշռում համապատասխան ֆինանսական գործիքների ճանաչմանը (վարկեր վերջնական վարկառուներին և վարկեր Կառավարությունից): Այդ նպատակով բանկերը պետք է վերլուծեն ֆինանսական ակտիվների ապաճանաչման ՖՀՄՍ 9-ի չափանիշները: Եթե ապաճանաչման ստորն վերլուծված չափանիշները բավարարված են, ապա երկու ֆինանսական գործիքներն էլ չեն ճանաչվում բանկի հաշվեկշռում:

ՖՀՄՍ 9-ի ֆինանսական ակտիվների ապաճանաչմանը վերաբերող դրույթները բարդ են, բայց ամփոփված են ստորն ներկայացված գծապատկերում (ՖՀՄՍ 9 Բ3.2.1):

Եթե վերը նշված վերլուծությունները հանգեցնում են Վարկային պայմանագիր 1-ի և Վարկային պայմանագիր 2-ի ճանաչմանը բանկերի հաշվեկշռում, ապա վարկերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով: Եթե վարկերը տրամադրվել են ոչ շուկայական պայմաններով (օրինակ՝ շուկայականից ցածր տոկոսադրույքով), ապա վարկերի սկզբնական ճանաչման ժամանակ պետք է ճանաչել իրական արժեքի ճշգրտում: Վարկային պայմանագիր 2-ի համար ճշգրտումը ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում, մինչդեռ Վարկային պայմանագիր 1-ի՝ շուկայականից ցածր դրույքից օգուտը պետք է հաշվառվի որպես պետական շնորհ՝ համաձայն ՀՀՄՍ 20-ի:

5. Վարձակալության վճարների զիջումներ

2020թ.-ի մայիսի 28-ին ՀՀՄՍԽ-ն թողարկել է COVID-19-ի հետ կապված վարձակալության վճարների զիջումներ՝ «ՖՀՄՍ 16 Վարձակալություն» ստանդարտում փոփոխությունը (փոփոխություն): Խորհուրդը փոփոխել է ստանդարտը՝ վարձակալներին ազատելով կորոնավիրուսային համավարակի անմիջական հետևանք հանդիսացող վարձակալության վճարների զիջմամբ պայմանավորված վարձակալության վերափոխումների հաշվառման վերաբերյալ ՖՀՄՍ 16-ի ուղեցույցի կիրառումից: Օժանդակությունը նախատեսված չէ վարձատուների համար: Որպես գործնական մոտեցում վարձակալը կարող է ընտրել՝ չգնահատել՝ արդյոք կորոնավիրուսային համավարակով պայմանավորված վարձավճարի զիջումը վարձակալության պայմանագրի վերափոխում է, թե ոչ: Նման ընտրություն իրականացրած վարձակալը հաշվառում է կորոնավիրուսային համավարակի հետևանքով վարձակալության վճարի զիջման հետ կապված ցանկացած փոփոխություն այնպես, ինչպես կհաշվառեր փոփոխությունը համաձայն ՖՀՄՍ 16-ի, եթե այն չլիներ վարձակալության վերափոխում: Այս մոտեցումը կարող է կիրառվել է միայն այն դեպքում, երբ վարձավճարների զիջումը տեղի է ունենում որպես կորոնավիրուսային համավարակի ուղղակի հետևանք, և եթե բավարարված են հետևյալ բոլոր պայմանները՝

- ▶ Վարձակալության վճարների փոփոխությունը հանգեցնում է վարձակալության վերանայված հատուցման, որն ըստ էության նույնն է կամ ավելի ցածր է, քան փոփոխությանը անմիջապես նախորդող վարձակալության հատուցումը:
- ▶ Վարձակալական վճարների ցանկացած կրճատում ազդում է միայն այն վարձավճարների վրա, որոնց վճարումները նախատեսված են 2021թ.-ի հունիսի 30-ին կամ դրանից շուտ (օրինակ՝ վարձակալության վճարի զիջումը կարող է բավարարել այս պայմանին, եթե այն հանգեցնում է վարձակալության վճարների կրճատման մինչև 2021թ.-ի հունիսի 30-ը և վարձակալության վճարների հետագա աճի 2021թ.-ի հունիսի 30-ից հետո):
- ▶ Վարձակալության պայմանագրի այլ դրույթներում և պայմաններում բովանդակային փոփոխություններ տեղի չեն ունեցել:

Բացառության կիրառումը վարձակալի կողմից թույլատրվում է, բայց չի պարտադրվում:

Վարձակալության վճարների զիջումների հաշվառումը, որոնք հաշվառված չեն որպես վարձակալության վերափոխումներ

ՖՀՄՍ 16-ի փոփոխությունը հստակ ուղեցույց չի տալիս այն մասին, թե ինչպես է վարձակալը հաշվառում վարձակալության

վճարի զիջումը՝ նկարագրված մոտեցումը կիրառելիս: Նշվում է, որ ընտրություն կատարելիս վարձակալը վարձակալության վճարների ցանկացած փոփոխություն, որն առաջացել է կորոնավիրուսային համավարակի հետ կապված վարձավճարների զիջումից, հաշվառում է նույն կերպ, ինչպես կհաշվառեր փոփոխությունը ՖՀՄՍ 16-ի համաձայն, եթե փոփոխությունը չլիներ վարձակալության վերափոխում:

Մենք գտնում ենք, որ կան որպես վարձակալության վերափոխում չհաշվառվող վարձակալության վճարի զիջման մի քանի հնարավոր մոտեցումներ, այդ թվում.

- ▶ Վարձակալության վճարների ներման կամ հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում՝ որպես բացասական փոփոխական վարձակալության վճար (Մոտեցում 1),
- ▶ Վարձակալության վճարների ներման կամ հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում՝ որպես պայմանական չափանիշի բավարարում, որը ֆիքսում է նախկին փոփոխական վարձակալության վճարները (Մոտեցում 2),
- ▶ Վճարների հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում այնպես, կարծես վարձակալությունը փոփոխված չէ (Մոտեցում 3):

Վարձակալության վճարների ներման կամ հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում՝ որպես բացասական փոփոխական վարձակալության վճար (Մոտեցում 1),

Երբ վարձատուն շնորհում է արտոնություն, որը պայմանագրով ազատում է վարձակալին որոշակի վարձակալության վճարներից կամ հետաձգում է վարձակալության վճարները, մենք գտնում ենք, որ վարձակալը կարող է զիջումը հաշվառել որպես բացասական փոփոխական վարձակալության վճար: Այս պարագայում վարձակալը պետք է վերանայի վճարի մնացորդային գումարը ըստ պայմանագրի, և եթե պայմանագիրը պարունակում է բազմաթիվ վարձակալական և ոչ վարձակալական բաղադրիչներ, ապա վճարը պետք է բաշխի վարձակալական և ոչ վարձակալական բաղադրիչների միջև (օգտագործելով բաշխման անփոփոխ դրույթներ): Վարձակալը նաև չպետք է փոխի զեղչման դրույթը, որն օգտագործվել է վարձակալական պարտավորությունը չափելիս: Այս պարագայում, վարձակալը ներված վճարներին հատկացված մասը պետք է ճանաչի որպես բացասական փոփոխական վարձակալության ծախս այն ժամանակահատվածում, երբ տեղի են ունեցել փոփոխական վարձակալության վճարների հիմքում ընկած փաստերի և հանգամանքների փոփոխությունները: Այս մոտեցումը նման է վարձատուի կողմից փոփոխական վարձակալության եկամուտը ճանաչելու մոտեցմանը:

Վարձակալության վճարների ներման կամ հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում, որպես պայմանական չափանիշի բավարարում, որը ֆիքսում է նախկին փոփոխական վարձակալության վճարները (Մոտեցում 2),

Մենք գտնում ենք, որ վարձակալը կարող է հաշվառել զիջումը նույն կերպ, ինչպես կհաշվառեր պայմանական չափանիշի բավարարումը, որը ֆիքսում է նախկին փոփոխական վարձակալության վճարները: Այս պարագայում վարձակալը պետք է վերանայի վճարի մնացորդային գումարը ըստ պայմանագրի, և եթե պայմանագիրը պարունակում է բազմաթիվ վարձակալական և ոչ վարձակալական բաղադրիչներ, ապա վճարը պետք է բաշխի վարձակալական և ոչ վարձակալական բաղադրիչների միջև (օգտագործելով բաշխման անփոփոխ դրույքներ): Վարձակալը նաև չպետք է փոխի զեղչման դրույքը, որն օգտագործվել է վարձակալական պարտավորությունը չափելիս: Հետևաբար, վարձակալը պետք է վերանայի իր վարձակալական պարտավորությունը՝ օգտագործելով վերանայված վարձավճարը (օրինակ՝ արտացոլելով վարձատուի կողմից շնորհված վարձակալության վճարի նվազումը կամ վարձակալության վճարի հետաձգումը)՝ ակտիվի օգտագործման իրավունքի համապատասխան ճշգրտմամբ:

Վճարների հետաձգման ձևով զիջման հաշվառում այնպես, կարծես վարձակալությունը փոփոխված չէ (Մոտեցում 3)

Երբ վարձատուն թույլ է տալիս վարձակալին հետաձգել վարձակալության վճարը, մենք գտնում ենք, որ վարձակալը կարող է հաշվառել զիջումը՝ շարունակելով հաշվառել վարձակալական պարտավորությունը և ակտիվի օգտագործման իրավունքը գործող վարձակալության պայմանագրով սահմանված իրավունքներին և պարտավորություններին համապատասխան, և ճանաչել առանձին վարձակալական պարտավորություն (որը հիմնականում տոկոսներ չի կուտակում) այն ժամանակահատվածում, երբ հատկացված վարձակալության

կանխիկ վճարումը ենթակա է վճարման: Այս պարագայում վարձակալը պետք է նվազեցնի վարձակալության պարտավորությունը այն ժամանակ, երբ կատարում է վարձակալության գծով վճարումը վերանայված վճարման ամսաթվին:

Այագա վճարների համար վարձակալական պարտավորության հաշվառման այս մոտեցումը թույլ կտա հաշվեգրվել վարձակալական պարտավորությանը՝ օգտագործելով սկզբնական հավելյալ փոխառության տոկոսադրույքը և վարձակալության ժամկետի ավարտին կհանգեցնի վարձակալական պարտավորության մնացորդի գրոյացմանը (օրինակ՝ վարձակալը կարիք չի ունենա վերանայել իր վարձակալական պարտավորության հաշվեգրումը՝ հիմնվելով վճարումների վերանայված ժամկետների վրա): Շատ դեպքերում դա թույլ կտա վարձակալին օգտագործել իր առկա համակարգերը վարձակալական պարտավորությունը հաշվառելու համար՝ օգտագործելով առկա վճարման գրաֆիկը և զեղչման դրույքը:

Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը և անցումը

Վարձակալները գործնական մոտեցումը կկիրառեն հետընթաց՝ փոփոխության սկզբնական կիրառման կուտակային ազդեցությունը ճանաչելով որպես չբաշխված շահույթի (կամ սեփական կապիտալի մեկ այլ համապատասխան բաղադրիչի) ճշգրտում՝ տարեկան հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի դրությամբ, որի ընթացքում վարձակալը առաջին անգամ կիրառում է փոփոխությունը: Վարձակալը կկիրառի փոփոխությունը 2020թ.-ի հունիսի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան հաշվետու ժամանակաշրջանների համար: Ավելի վաղ կիրառումը թույլատրվում է:

Բացահայտում

Բացառությունը կիրառող բանկերը պարտավոր կլինեն բացահայտել այդ փաստը:

Մեր թիմը

Լրացուցիչ տեղեկատվության և հարցերի համար խնդրում ենք կապվել EY Հայաստանի աուդիտորական ծառայությունների մատուցման թիմի հետ՝

Էրիկ Հայրապետյան

EY Հայաստանի կառավարիչ գործընկեր,
Աուդիտորական ծառայությունների
ղեկավար
Հեռ.՝ +374 10 500 790
Էլ. հասցե՝ Eric.Hayrapetyan@ru.ey.com

Գրիգոր Վարդանյան

Ավագ մենեջեր, Աուդիտորական
ծառայություններ
Հեռ.՝ +374 10 500 790
Էլ. հասցե՝ Grigor.Vardanyan@am.ey.com

EY Հայաստան

Հյուսիսային պողոտա 1,
գրասենյակ 27, 0001, Երևան,
Հայաստան

Հեռ.՝ +374 (10) 500 790
Վեբ-կայք՝ www.ey.com/en_am
Էլ. հասցե՝ yerevan@am.ey.com

Համառոտ տեղեկություն EY ընկերության վերաբերյալ

EY ընկերությունը առաջատար դիրք է գրավում աուդիտորական, հարկային, գործարքների ուղեկցման և խորհրդատվական ծառայությունների համաշխարհային շուկայում: Մեր գիտելիքները և մատուցվող ծառայությունների որակն օգնում են ամրապնդել հասարակության վստահությունը կապիտալի շուկաներում և աշխարհի տարբեր երկրների տնտեսություններում: Մենք կրթում ենք ականավոր առաջնորդների, որոնց ղեկավարության ներքո կատարվում են մեր խոստումները բոլոր շահառուների առջև: Այսպիսով, մենք նշանակալի ներդրում ենք կատարում բարեկեցիկ աշխարհի կառուցման գործում ի շահ մեր աշխատակիցների, մեր հաճախորդների և մեր հասարակության:

EY ընկերությունը համագործակցում է ԱՊՀ երկրներում աշխատող ընկերությունների հետ՝ աջակցելով իրենց գործնական նպատակների իրականացմանը: Շուրջ 5,500 մասնագետներ աշխատում են ԱՊՀ երկրներում գտնվող 19 գրասենյակներում՝ Մոսկվայում, Եկատերինբուրգում, Կազանում, Կրասնոդարում, Նովոսիբիրսկում, Դոնի Ռոստովում, Սանկտ Պետերբուրգում, Տոյատիում, Վլադիվոստոկում, Ալմաթիում, Աստանայում, Աթիրաուում, Նուր-Սուլթանում, Բաքվում, Բիշքեկում, Կիևում, Մինսկում, Տաշքենդում, Թբիլիսիում, Երևանում:

EY անվանումը վերաբերում է գլոբալ կազմակերպությանը և կարող է վերաբերել Ernst & Young Global Limited-ի անդամ հանդիսացող մեկ կամ մի քանի ընկերությունների, որոնցից յուրաքանչյուրն առանձին իրավաբանական անձ է: Ernst & Young Global Limited բրիտանական ընկերությունը սահմանափակված է իր մասնակիցների երաշխիքներով և հաճախորդներին ծառայություններ չի մատուցում: Մեր կազմակերպության վերաբերյալ ավելի մանրամասն տեղեկատվությունը ներկայացված է ey.com վեբ-հասցեում: